

Det handlar inte om missförstånd

Det är med förvåning jag ser att folkhälsochefen vid Region Värmland Anna-Carin Johansson, redaktörerna Marina Kalander Blomqvist och Cecilia Nyberg som jag kritiserar i krönikan *Det får du inte skriva! – om en folkhälsoberättelse* (SMT nr 3 2019) har överlåtit genmälet till två andra som inte haft nämnvärt med saken att göra.

Jag hade förväntat mig att de tre skulle ta tillfället i akt att svara på min kritik. Om censur. Om otillbörliga strykningar. Om manipulationer av text och tabeller. Om nekad upphovsrätt. Om struken referenslista. Om förvägran att se korrektur. Om plagiat. (<http://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/1989/1847>)

Det handlar inte om missförstånd som folkhälsobevakare Anu Molarius och utvecklingsdirektör Henrik Svensson vid Region Värmland gör gällande i sitt genmäle.

För det första: Det kan inte missförstås att folkhälsochefen Anna-Carin Johansson både muntligt och skriftligt förbjöd mig att skriva följande i forskarrapporten.

Som ett led i att få ett bättre kunskapsunderlag föreslår jag att det inrättas en kommission för jämlik hälsa vars syfte är att ta fram faktaunderlag och föreslå konkreta insatser.

För det andra: Det kan inte missförstås att folkhälsochefen, i strid med gällande lagstiftning, förvägrade mig upphovsrätt till min text. Det gjorde att jag tog kontakt med SULF (Sveriges Universitetslärare och Forskare) som gav mig rätt men det brydde sig inte folkhälsochefen om. SULF skriver i mejl till mig och som jag vidarebefordrade till folkhälsochefen.

Upphovsrättslagen gäller alltså i det här fallet och min uppmaning är att prata med uppdragsgivaren och hänvisa till lagen.

För det tredje: Det kan inte missförstås att en av redaktörerna strök referenslistan som det tog mig månader att få henne återinsätta. Visserligen sa man när jag åtog mig uppdraget att ”Inga referenser behövs”. Något som jag fann mycket märkligt.

För det fjärde: Det kan inte missförstås att en av redaktörerna gjorde sig skyldig till plagiat. När jag av en slump upptäckte att hennes kapitel, som var layoutat och i princip färdigt att tryckas, innehöll omfattande och graverande plagiat gjorde jag henne uppmärksammad på saken. Det ledde till att kapitlet drogs till-

baka med förklaringen ”att det skulle lämnas ut och presenteras på annat sätt”.

Efter mitt påpekande hade vi inte längre några möten. Jag hade upptäckt oegentligheter och trampat på ömma tår. Tonen hos redaktörerna och folkhälsochefen blev nu allt kyligare.

Det är rätt, som folkhälsobevakaren Molarius och utvecklingsdirektören Svensson skriver, att jag avböjde att delta i möten i slutskedet av arbetet. Jag fann det helt enkelt meningslöst att vara med på möten där folkhälsochefen uppbackad av redaktörerna slagit fast (i) att det är hon i egenskap av arbetsgivare som har tolkningsföreträde om det föreligger olika tolkningar av uppdraget (ii) att lagen om upphovsrätt inte gäller i mitt fall (iii) att arbetsgivaren har den fulla rätten att stryka i min text. Det tog sig ibland rent stolliga uttryck som att ord som ”Jag” och ”värderande adjektiv” som ”utmärkta” måste strykas.

På flera håll i världen hotas den fria forskningen och den akademiska friheten. Även i Sverige upplever forskare de kalla vindarna. En undersökning som Novus Opinion utfört på uppdrag av SACO visar att var fjärde akademiker (24%) är oroliga över en utveckling i Sverige som inskränker deras friheter likt vissa andra europeiska länder.

Hoten måste tas på stort allvar skriver SACO:s ordförande Göran Arrius i Dagens Arena. Och tillägger att vi måste stå upp för fri forskning i hela Europa och världen och för ett fritt, öppet och konstruktivt debattklimat.

Jag delar till fullo Göran Arrius uppfattning. Därför är det också angeläget och av allmänt intresse att juridiskt pröva om folkhälsochefen Anna-Carin Johansson agerat i strid med gällande lagstiftning. Jag hoppas att en sådan prövning kommer att ske. Om, som jag tar upp i min krönika, hennes agerande är lagligt innebär det att forskare utsätter sig för stora risker när de åtar sig uppdrag. Avnämning ges då fritt spelrum att styra och ställa med innehållet. Då sätts upphovsrätten, den akademiska friheten och yttrandefriheten ur spel. Vill vi det?

Bengt Starrin
Professor emeritus
Karlstads universitet